ANA BORBÉLY
(Budapesta – Ungaria)

ASPECTE ISTORICE, SOCIALE ŞI IDENTITARE ÎN ALEGEREA PRENUMELOR LA ROMÂNII DIN UNGARIA[1]

Gama prenumelor face parte din tezaurul cultural al unei naţiuni, prin urmare, şi al unui grup minoritar. Prenumele, pe lângă că, primordial, distinge membrii unei familii, este un mijloc de a distinge şi două localităţi din acelaşi grup de vorbire, deoarece există o serie de prenume care, prin frecvenţa lor, constituie „baza în sistemul antroponimic local" (vezi Teaha 1961, p. 142).

Studiul de faţă are ca scop prelucrarea şi descrierea tendinţelor în alegerea prenumelor de către românii din Ungaria. Vom arăta unele aspecte referitoare la relaţia dintre prenume şi istoria societăţii, precum şi legătura dintre prenume şi identitatea românească. Parcurgând cu ajutorul prenumelor româneşti din Ungaria secolele, începând cu cel de-al XVIII-lea, se desprind evenimente istorice şi caracteristici de bază ale comunităţii: respectul faţă de familie, religia profundă, legătura cu românii din România, contactele cu popoarele conlocuitoare, iubirea frumosului şi deschiderea spre modern. Prelucrarea se bazează pe date culese din cele mai însemnate localităţi cu populaţie românească din Ungaria: Bătania (ung. Battonya), Cenadul Unguresc (ung. Magyarcsanád), Chitighaz (ung. Kétegyháza) şi Micherechi (ung. Méhkerék). Localităţile cercetate reprezintă graiurile româneşti din Ungaria, care se grupează în trei tipuri legate de trei zone regio-

[1] Cercetarea s-a efectuat cu sprijinul proiectului *Variabilitate şi schimbare: studierea procesului de schimbare a limbii minoritare în limba majoritară în timpul real şi în timpul aparent – OTKA K 81574* – Institutul de Cercetări Lingvistice – Academia Ungară de Ştiinţe (MTA Nyelvtudományi Intézet) Budapesta şi cu sprijinul proiectului *Societate şi identitate: alegerea prenumelor la românii din Ungaria* (2013) – Institutul de Cercetări al Românilor din Ungaria, Giula.

BDD-V696 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:48:46 UTC)

nale, aceste fiind „prelungiri ale ramificaţiilor teritoriale”[2] din România: zona Oradei, zona Aradului şi zona Timişoarei. Primul grup, alcătuit pe baza caracteristicilor tipice dialectale, cuprinde graiuri din judeţul Bihor (ung. Hajdú Bihar megye) şi localitatea Micherechi (jud. Bichiş, ung. Békés megye), care corespund cu graiurile vorbite în zona Oradei. Similitudini dialectale mai însemnate se pot constata între graiurile vorbite în judeţul Bichiş (cu excepţia localităţilor Bătania şi Micherechi) şi cele vorbite în zona Aradului. Cele două localităţi, Bătania (jud. Bichiş) şi Cenadul Unguresc (jud. Ciongrad, ung. Csongrád megye), continuă, în mai mare măsură, graiurile din zona Timişoarei. Utilizarea acestor varietăţi regionale, repartizate în aceste trei zone geografice, nu este unitară. În fiecare grup, într-o proporţie mai mică sau mai mare, graiurile diferă nu numai de la o localitate la alta, ci şi de la un vorbitor la altul[3].

Tradiţia în familie şi în localităţi

După cum ne descrie Elena-Camelia Zăbavă, copilul va purta fie: „numele unuia dintre părinţii spirituali, naşii, numele unuia dintre copiii naşilor, fie numele unuia dintre părinţii naturali, numele unuia dintre bunici, al unui unchi sau al unei mătuşi. În felul acesta se asigură o tradiţie de continuitate în sistemul românesc de denominaţie personală, tradiţie care se bazează pe aceleaşi criterii de solidaritate familială, menită să păstreze vie amintirea ascendenţilor dispăruţi, capabilă în acelaşi timp să limiteze într-o anumită măsură tendinţa de modernizare care se face puternic simţită în sfera numelor de botez din ultimul timp” (Zăbavă 2009, p. 395). Respectul faţă de familie este o normă puternică şi la românii din Ungaria. Mulţi copii poartă numele părinţilor, strămoşilor, naşilor[4], prin urmare, unele

[2] Sintagmă folosită de Iulia Mărgărit la cel de-al XV-lea Simpozion Internaţional de Dialectologie (Cluj-Napoca, 13–14 septembrie 2012).

[3] Despre graiurile româneşti din aceste localităţi, vezi, de ex., Borbély 1990; Marin, Mărgărit 2005.

[4] Regulă fermă, mai cu seamă, până în secolul nostru. Aici menţionăm că, de la sfârşitul secolului trecut, în comunitatea română au pătruns şi prenume străine, moderne (de ex. *Antony*, *Beril*, *Cintia*, *Jenifer*, *Kevin*, *Melani*).

BDD-V696 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:48:46 UTC)

prenume apar cu o circulaţie generală, şi frecvenţa lor diferă de la o localitate la alta. Frecvenţa ridicată a unor prenume, în diferitele generaţii ale familiilor, are ca rezultat fapul că unele apar mai des într-o localitate decât în cealaltă (vezi Anexe, nr. 1); adică alegerea prenumelor variază de la o localitate la alta, şi „dau o notă caracteristică, proprie fiecărei localităţi" (Teaha 1961, p. 142). Dacă facem o comparaţie între prenumele cunoscute în două dintre cele mai însemnate localităţi româneşti, Chitighaz şi Micherechi, se desprind mai multe constatări. Prenumele *Floarea* şi *Gheorghe* apar în ambele localităţi cu o frecvenţă foarte ridicată. În Micherechi, alături de *Floarea*, *Florica* apare şi varianta *Florentina*, aceasta din urmă fiind necunoscută în Chitighaz. În actele maghiare (de ex., în buletin sau în paşaport) acest prenume, în special în Micherechi, este tradus în maghiară prin *Virág* (vezi *infra*). La Chitighaz, alături de variantele româneşti, folosite oral sau în scris, în registrul bisericesc şi pe inscripţiile monumentelor funerare (vezi Anexe, nr. 2), circulă exclusiv varianta latinească maghiarizată: *Flóra*. În Micherechi hipocoristicele prenumelui *Gheorghe* sunt: *D'urca, D'uri*. În Chitighaz cel mai frecvent hipocoristic al acestui prenume este *D'usi*, după care, cu o frecvenţă mai mică, urmează *D'uri*. O diferenţă mai însemnată între aceste două localităţi este că, în Chitighaz nu apar următoarele prenume, bine cunoscute în Micherechi: *Andronica, Savita*[5]. Iar *Teodor* şi *Vasile* în Chitighaz au o frecvenţă mai redusă. În schimb, la românii din Micherechi nu sunt folosite prenumele vechi din Chitighaz: *Chirilă*, *Gligor, Părasca* (vezi Ardelean 1895/1986).

Biserica

În literatura de specialitate, în analiza legăturii dintre biserică şi menţinerea limbii minorităţii, printre altele, un rol important îl capătă sublinierea faptului că biserica are o influenţă pozitivă asupra păstrării limbii[6] dacă realizează o separare voluntară între comunitatea mi-

[5] În trecut în Chitighaz a fost cunoscută doar varianta *Saveta* (vezi, de ex., pe două monumente funerare din cimitirul ortodox, ridicate pe la mijlocul secolului trecut).

[6] „Noi ce ńe strînjem la biserică tăţ vorbim rumâńeşť e." (Fragment dintr-un interviu cu un român din Bătania, 1994 [Borbély 1995, p. 135]).

BDD-V696 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:48:46 UTC)

noritară şi cea majoritară. Aceasta poate fi separare socială, de credinţă şi/sau de limbă (vezi Borbély 2003). În şirul acestora se poate aminti şi una administrativă. Înmatricularea în administraţia oficială de stat a românilor[7] din Ungaria se face în limba maghiară şi numai cea din bisericile ortodoxe se face în limba română (vezi Anexe, nr. 3). Rolul bisericii ortodoxe în menţinerea identităţii româneşti în Ungaria[8] se arată şi prin faptul că în documentele bisericeşti numele românilor figurează în limba română. În diferitele localităţi cu populaţie românească din Ungaria cele mai frecvente nume biblice (ale apostolilor, sfinţilor) sunt: *Ioan, Gheorghe, Petru*; *Ana, Maria, Sofia*.

În anul 1779, pe baza protocolului bisericesc ortodox din Chitighaz, cele mai frecvente nume de botez erau: *Dimitrie*, *Vasilie (Văsălică)*, *Toader*, *Chirila* şi *Gligor*[9]. Dintre cei 25 de băieţi chitighăzeni născuţi în 1779, 5 au primit la botez fie numele *Dimitrie*, fie

[7] Menţionăm aici totodată că nu toţi indivizii înregistraţi în bisericile ortodoxe româneşti din Ungaria sunt de origine română. Familiile mixte, în general, sunt româno-maghiare, iar în localităţi ca Bătania şi Cenadul Unguresc, pot fi şi româno-sârbe. Există însă localităţi, de exemplu Chitighaz, unde rromii (în mare măsură) sunt de religie ortodoxă.

[8] Rolul pozitiv al bisericii asupra coeziunii de grup a comunităţilor minoritare româneşti istorice şi din diaspora este relatat de mai mulţi cercetători: „pentru românii ortodocşi din afara graniţelor ţării noastre, Biserica a fost şi a rămas cea mai importantă instituţie care a supravieţuit şi cu care românii şi-au putut identifica trecutul, prezentul şi speranţele pentru viitor” (Goicu 2001, p. 76). „În general, în spaţiul românesc de dincolo de Carpaţi, rolul Bisericii a fost fundamental, nu numai ca factor de coeziune a etniei româneşti, ci şi ca factor de cultură, de modelare spirituală şi comportamentală a enoriaşilor” (Marin, Mărgărit 2005, p. CLXVI). Similar se observă şi în acele comunităţi de migranţi români care trăiesc de exemplu în Italia ori Spania (vezi, de ex., Ichim 2011, Olariu 2010). Totodată menţionăm că biserica nu are acelaşi rol, în cazul comunităţilor care practică păstoritul şi care n-au locuinţe stabile, cum sunt aromânii fărşeroţi din Albania: „aromânii, la început, îndeletnicindu-se cu păstoritul, au dus o viaţă transhumantă sezonieră şi chiar semi-nomadă, cu obişnuitele pendulări între munte şi câmpie […]. Păstorii nomazi care îşi schimbă aşezările în fiecare vară sau chiar în intervalul unei singure veri îşi mută locuinţele de mai multe ori, umblând după păşuni mai abundente, locuiesc în colibe sau corturi” (Nevaci 2011, p. 29–30).

[9] În comuna Chitighaz este cunoscut şi în prezent supranumele *Gligoraş*, format din prenumele *Gligor* + sufixul diminutival *-aş*. Un alt supranume din Chitighaz din aceeaşi categorie este *Şt'efănuţ*: *Ştefan* + *-uţ* (vezi Borbély 1993, p. 53).

BDD-V696 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:48:46 UTC)

Vasilie, 3, *Toader* şi câte 2, numele *Chirila* sau *Gligor*. Tot în acest an, dintre 16 fete botezate la biserica ortodoxă, 7 au primit la botez prenumele *Oana* (cu variantele: *Ona*, *Iona*), 5, numele de botez *Maria*, 2 fete, *Părasca*[10], câte o fetiţă *Floarea* şi *Joiea* (vezi Mocan 1995, p. 96–67; Borbély 2011).

În anul 1879, dintre cei 102 băieţi botezaţi în biserica ortodoxă română din Chitighaz, 34 (o treime) au primit la botez numele *Georgie* (varianta actuală a numelui de botez *Gheorghe*). Pe locul al doilea s-a clasat numele *Mihaiu*, cu 16 botezaţi, pe locul trei s-a clasat *Petru* (14 botezaţi), pe locul patru, *Ioan* (12) şi pe locul al cincilea (6), *Teodoru* (cu variantele *Toaderu*, *Toderu*). La cele 90 de fete botezate în 1879, cele mai frecvente nume de botez au fost: *Maria* (21 de fete), *Ana* (19), *Floarea* (19), *Sofia* (15), *Susana/ Susanna* (8) (Mocan 1995, p. 98; Borbély 2011).

Comparând numele de botez din anul 1779 cu cele din anul 1879, se observă o schimbare în apariţia/dispariţia unor nume sau o mutaţie în ceea ce priveşte frecvenţa lor. La băieţi, printre cele mai frecvente 5 nume de botez nu mai apar 4: *Dimitrie*, *Vasilie*, *Chirila* şi *Gligor*. În cazul numelor de botez feminine diferenţele apar în frecvenţa numelor: *Maria* rămâne cel mai frecvent, iar *Floare* (cu variantele *Florea*, *Floria*) devine tot atât de frecvent cum este *Ana* (19 fete botezate); şi *Sofia* devine un nume frecvent, dintre 90 de fete 15 primind acest nume de botez.

O femeie din Micherechi (n. 1958) ne-a mărturisit, în interviul sociolingvistic realizat în 1997, că a ales numele copiilor din Biblie, iar o altă femeie (n. 1954) ne-a spus că a ales numele fetiţei sale dintr-un calendar maghiar.

Contacte româno-române

Alegerea şi atribuirea prenumelui unui nou-născut şi în comunitatea românilor din Ungaria a fost şi este un fapt identitar, fiindcă printr-un prenume românesc imediat poate fi dezvăluită originea et-

[10] Din prenumele *Părasca*, în Chitighaz, s-au format supranumele *a lu Părasca* şi *Părăscoi* (vezi Borbély 1993, p. 54).

BDD-V696 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:48:46 UTC)

nică românească a unei persoane. Menţionăm aici că, înainte de pătrunderea influenţei numelor maghiare de la sfârşitul secolului XX încoace, alegerea numelor de botez la românii din Ungaria a fost influenţată de prenume provenite din Crişana şi Transilvania. Tendinţa care a influenţat şi comunitatea românească din Ungaria este descrisă de Teofil Teaha, la mijlocul secolului trecut, referitor la Crişana şi Transilvania, în felul următor: „O puternică tendinţă care se manifestă tot mai vădit în sistemul numelor de persoană din valea Crişului Negru este aceea a modernizării, a orăşenizării prin împrumutarea, în special de către intelectualii satelor şi, prin ei, de restul populaţiei, a unor nume de origine latină, folosite la oraş. Acest fapt este caracteristic, în general, populaţiei din Transilvania" (Teaha 1961, p. 143). Contactul românilor din Ungaria cu românii din Crişana şi Transilvania până la primul război mondial şi după primul şi al doilea război mondial s-a realizat prin rude. Mulţi români din Chitighaz au avut rude în sate şi oraşe, cum ar fi Arad, Curtici, Otlaca (azi Grăniceri), Macea, Pil, Şofronea şi Zimand. Aceasta se explică prin faptul că, pe vremuri, s-au căsătorit cu români localnici sau din alte sate româneşti, iar alţii s-au mutat în localităţi, azi situate în România. Prin aceste contacte au pătruns multe prenume latino-romanice, dintre care amintim: *Aurelia, Cornelia, Emilia, Hortensia, Livia, Lucia, Lucreţia, Minerva, Otilia, Valeria, Zenobia* şi *Adrian, Aurel, Cornel, Emil, Livius, Sabin, Silviu, Traian, Valeriu, Virgil* etc. Aici se încadrează şi prenumele *Doina*, de origine românească. Subiecţii cercetărilor de teren ne-au relatat faptul că, până în anii 1970–1980, legăturile între românii din aceste două ţări erau chiar foarte vii (cu vizite săptămânale, lunare). Cu decesul generaţiilor mai în vârstă, care aveau rude mai apropiate (părinţi, fraţi, cumnaţi, verişori), s-au întrerupt şi vizitele în România.

Contacte româno-sârbe

În localităţile Bătania[11] şi Cenadul Unguresc populaţia românească a trăit alături de cea sârbă. Românii şi sârbii, aceste două comuni-

[11] În Bătania, iniţial, românii şi sârbii aveau biserică ortodoxă comună; în 1872 a fost terminată şi sfinţită biserica ortodoxă românească (vezi Csobai 1995, p. 11).

BDD-V696 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:48:46 UTC)

tăţi minoritare, fiind de aceeaşi religie (ortodoxă), s-au căsătorit între ei. Căsătoriile mixte româno-sârbe au adus astfel influenţe sârbeşti în cultura românească, exercitate şi asupra prenumelor.

În Bătania, numele de botez sau o adresare familiară pot fi folosite (de ex., în familie) în limba sârbă (în interviurile înregistrate în Bătania această trecere la limba sârbă este cel mai des întâlnită): *Străbunicul s-a numit **Jiva**. Părinţî mamei, **deda** şi **maca**. Mama, pentru copiii surorii şi a fratelui, a fost **tetca**. Fratele tatălu meu nu l-am numit **unchiu**, ci el a fost **cica** şi soţia lui era **strina*** (Borbély 1995, p. 139). Dintre subiecţii care ne-au dat interviu sociolingvistic[12], unii au avut următoarele prenume: *Cornelia*, *Felicia*, *Ieftimie*, *Lina*, *Mircu*, *Traian* (Borbély 1995, p. 131). Alte nume caracteristice pentru Bătania sunt: *Daniţa*, *Darinca*, *Milca*, *Miliţa*, *Olga*; *Iacob*, *Ivan*, *Ioţa*, *Maxa*, *Manuilă*, *Mănăilă*, *Radoian*, *Radu*, *Svetozar*, *Uroş* (Berényi 1995, p. 45–55), nume inexistente în Chitighaz şi în Micherechi.

Pe inscripţiile funerare din cimitirul ortodox român din Cenadul Unguresc (vezi Anexe, nr. 2) citim, de ex., următoarele prenume: *Adrian*, *Alecsandru*, *Aurel*, *Cedomir*, *Cornel*, *Dina*, *Dimitrie*, *Duşan*, *Francisc*, *Gheorghe*, *Gligor*, *Ierosim*, *Ioan*, *Ionel*, *Jion*, *Jivan*, *Jivca*, *Julian*, *Laza*, *Livius*, *Matei*, *Mihai*, *Milutin*, *Mircu*, *Mita*, *Mladăn*, *Nica*, *Nicoară*, *Nicolae*, *Pavel*, *Pera*, *Petru*, *Silviu*, *Simon*, *Sofra*, *Stefan*, *Steva*, *Svetozar*, *Ştefca*, *Ştevita*, *Teodor*, *Todor*, *Traian*, *Trăian*, *Vasile*, *Vasilie*, *Văsălie*, *Uroş*, *Valer*, *Velcu*, *Velimir*, *Viorel*, *Virgil*, *Zaharie*, *Zăhărie*; *Adrianna*, *Ana*, *Anca*, *Aurelia*, *Aurica*, *Bia*, *Catiţa*, *Coasăva*, *Cristina*, *Daniţa*, *Desanka*, *Dida*, *Dinca*, *Draga*, *Draghiţa*, *Elisabeta*, *Emica*, *Emilia*[13], *Elena*, *Eva*, *Florica*, *Floriţa*, *Gena*, *Georgina*, *Ghiula*, *Hortenzia*, *Iela*, *Ieliţa*, *Ieţa*, *Iuliana*, *Jela*, *Jeţa*, *Jevra*, *Jifca*, *Julana*, *Juliana*, *Julianna*, *Lenca*, *Livia*, *Marta*,

[12] Cercetările de teren din Bătania în 1996 şi din Cenadul Unguresc în 1999 s-au realizat în cadrul proiectului de schimb ştiinţific bilateral între Academia Ungară de Ştiinţe şi Academia Română, iar interviurile le-am realizat împreună cu cercetătoarele din Bucureşti, Maria Marin şi Iulia Mărgărit (vezi Marin, Mărgărit 2005).

[13] Hipocoristicele acestui prenume feminin: *Émica* (cu accentul pe prima silabă) şi *Míţuca/Miţúca* se datorează contactului cu sârbii.

BDD-V696 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:48:46 UTC)

Mărioara, *Mărina*, *Milca*, *Olga*, *Persa*, *Persida*, *Marghita*, *Marica*, *Mila*, *Miţa*, *Sabina*, *Saveta*, *Sofia*, *Sida*, *Teodora*, *Terezia*, *Toda*, *Veturiţa*, *Vetus*, *Vioara*, *Viora*, *Zoriţa*, *Zvezdana*[14]. Dintre acestea, foarte multe prenume – de ex., *Bia*, *Coasăva*, *Ieliţa*, *Jeţa*, *Sofra*, *Svetozar*, *Toda*, *Veturiţa*, *Zvezdana* – nu sunt cunoscute în Chitighaz şi nici în Micherechi.

Numele de botez *Aurel*, în opinia unui român din Cenadul Unguresc, este cel mai frecvent prenume local (Borbély 2000, p. 49). În Chitighaz, prenumele apare cu o frecvenţă mai mica, iar în Micherechi, pe baza unui registru care conţine textele monumentelor funerare din cimitirul ortodox, niciun bărbat nu a primit la botez acest prenume (vezi Hatvany 2000).

Administraţia civilă ungară

Din cauza administraţiei oficiale civile ungare, ca şi numele de familie[15], şi prenumele româneşti sunt maghiarizate. Cele mai frecvente prenume maghiarizate sunt: *Ana/Nuşca* : *Anna*, *Aurica* : *Aranka*, *Catiţa/Cătiţa* : *Katalin*, *Elena/Ileana* : *Ilona*, *Eva* : *Éva*, *Irina* : *Irén*, *Floarea* : *Virág*, *Iuliana* : *Julianna*, *Maria* : *Mária*, *Sofia/Fica* : *Zsófia*, *Viorica* : *Ibolya*, *Alexandru* : *Sándor*, *Dumitru* : *Demeter*, *Gheorghe* : *György; Ilie* : *Illés*, *Ioan* : *János*, *Iosif* : *József*, *Florian* : *Flórián*, *Mihai* : *Mihály*, *Moisa* : *Mózes; Nicolae* : *Miklós*, *Pavel* : *Pál*, *Petre/Petru* : *Péter*, *Ştefan* : *István*, *Teodor* : *Tivadar*,

[14] La unele prenume s-au comis abateri de la normele ortografice, de exemplu: *Jion* (*Ion*), *Jela* (*Iela*), *Jevra* (*Ievra*), *Jeţa* (*Ieţa*), *Julian* (*Iulian*), *Vetus* (*Veţuş*).

[15] Iată, de exemplu, lista celor mai cunoscute nume de familie româneşti maghiarizate, din Chitighaz: *Abrudán*, *Aletyán*, *Avramucz*, *Árgyelán*, *Árszintye*, *Bircz*, *Botás*, *Botta*, *Brád*, *Brindás*, *Blegya*, *Bodorló*, *Bukor*, *Burzuk*, *Buzsigán*, *Csobán*, *Csumpilla*, *Dehelán*, *Dobricán*, *Dragán*, *Drágos*, *Finna*, *Foroszán*, *Fracilla*, *Fretyán*, *Gáncse*, *Grósz*, *Gróza*, *Havrán*, *Hodoroga*, *Hodozsó*, *Hotya*, *Isztin*, *Jepure*, *Jova*, *Korobán*, *Kozma*, *Krisán*, *Krizsán*, *Kurtucz*, *Lupás*, *Makovei*, *Makovej*, *Marosán*, *Matyucz*, *Mócz*, *Móga*, *Mokán*, *Moldován*, *Mornailla*, *Muntyán*, *Nedelku*, *Nedreu*, *Nedró*, *Negye*, *Nikula*, *Novák*, *Ollár*, *Ottlakán*, *Pap*, *Papp*, *Parászka*, *Peák*, *Pilán*, *Pópa*, *Popp*, *Poptyilikán*, *Popucza*, *Purecse*, *Rotár*, *Rotyis*, *Rusz*, *Simonka*, *Számfira*, *Szekán*, *Szelezsán*, *Szirbucz*, *Sztán*, *Sztezsán*, *Szucsán*, *Tarján*, *Togyinka*, *Trippon*, *Trucz*, *Truczán*, *Trutz*, *Tulkán*, *Vaszkán*, *Zsurka*, *Zsurkán*.

BDD-V696 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:48:46 UTC)

Tibor şi Vasile : *László*[16]. Cercetând datele de pe monumentele funerare din Micherechi, se constată că variantele maghiare ale prenumelor româneşti apar la români născuţi în secolul XX. Varianta maghiară a prenumelui *Floarea* : *Virág* apare prima dată pe monumentul funerar al unei femei, născută în 1900 şi decedată în 1988. Varianta maghiară a prenumelui *Vasile* : *László* apare prima dată pe monumentul funerar al unui bărbat născut în 1902 şi decedat în 1969; varianta prenumelui *Teodor* : *Tivadar*[17] apare pe mormântul unui bărbat născut în 1901 (anul decesului este necunoscut), *Tibor* apare pe monumentul unui bărbat născut în 1926 şi decedat în 1987; varianta prenumelui *Gheorghe* : *György* apare la un bărbat născut în 1904 (anul decesului este necunoscut).

Maghiarizarea numelor de persoane a avut loc nu numai la Micherechi, ci şi în alte localităţi din Ungaria unde trăiesc familii de români (de ex., în Apateu: *Gróza Virág*). Menţionăm că, până în urmă cu câteva decenii, şi românii din Micherechi îşi alegeau nume latino-romanice, sub influenţa celor purtate de românii din Crişana şi Transilvania (vezi *supra*). După această perioadă, în onomastica maghiară au început să pătrundă o serie de prenume noi, mai moderne, care au fost preluate şi de români. Iată câteva exemple: *Evelin, Dzsenifer, Odette, Attila, Zoltán, Zsolt.*

Identitate românească

Un prenume românesc ales pentru un nou-născut în comunitatea românească arată identitatea românească profundă a părinţilor. Copilul cu un (pre)nume românesc, ajungând în societatea maghiară, se poate confrunta cu nedumeriri, întrebări, neplăceri. Am făcut un interviu cu doi subiecţi care au câte un prenume românesc, format

[16] Echivalentul maghiar al prenumelui *Floarea* poate fi *Flóra* (din forma latină) sau *Virág* (din forma maghiară), al lui *Teodor* este *Tivadar,* iar al lui *Vasile* este *Vazul*.

[17] Pe monumentul comemorativ al celor căzuţi în primul sau în al doilea război mondial (fostul monument sovietic), aşezat în centrul localităţii Chitighaz, toate (pre)numele, indiferent de etnia persoanelor, apar în limba maghiară (sau maghiarizate). Printre acestea apar prenumele *Tivadar* şi *Vazul*.

BDD-V696 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:48:46 UTC)

dintr-un substantiv comun român. Amândoi au avut o întâmplare în legătură cu prenumele lor. Primul subiect, când a fost student la facultate, a fost întrebat la un examen de profesor din ce pricină are acest prenume. Studentul s-a simţit jignit că a fost întrebat tocmai la un examen despre originea prenumelui său. Ba mai mult, a simţit, după ce i-a dat profesurului explicaţia că este un român din Ungaria, o atitudine negativă din partea profesorului faţă de el. Al doilea subiect, la serviciu, a fost identificat de colegi printr-un prenume unguresc, deoarece totdeauna se prezintă folosind doar un prenume unguresc, formal asemănător cu prenumele românesc, cu toate că în actele lui de identitate (buletin, paşaport) figurează prenumele românesc. Prin acest gest a găsit o soluţie prin care a putut evita să fie nevoit, în societatea maghiară, să-şi dezvăluie originea românească.

O poveste diferită este una a informatoarei cu prenumele *Flóra*. Ea fiind dintr-o familie românească, la botez a primit prenumele moştenit de la bunica, *Floarea*. Tinerei *Flóra*, în decursul unui interviu pentru job, i-au comunicat că are un nume extraordinar de frumos. Acest prenume a devenit la modă în societatea ungară doar în ultimii ani, în urmă cu trei decenii fiind aproape necunoscut şi totodată şi deosebit[18].

Diferenţe de gen

În familie, de obicei, fetele primesc un prenume modern, în timp ce băieţii sunt botezaţi cu prenume tradiţionale, în special cu prenumele tatălui. Prenumele generaţiilor dintr-o familie din Chitighaz, începând cu secolul al XIX-lea, ne arată că schimbările în alegerea prenumelor apar prima dată la fete (*Valeria*, *Erika*, *Ágnes*). Părinţi: *Nicolae (1850–1933)*, *Floarea (1852–1933)*; copii: *Maria*, *Fica*, *Gheorghe*, *Petre*, *Nuţu*, *Floarea*, *Ilie*; nepoţi: *Maria*, *Ilie*, *Petre*, *Toadere*, *Gheorghe*, *Floarea*, *Valeria*, *Floarea*, *Măriuca*, *Florica*, *Maria*; strănepoţi: *Illéske*, *Petre*, *Gyuri*, *Erika*, *Valeria*, *Aurel*, *Gheorghe*, *Nicolae*, *Ana*, *Kornélia*, *Ágnes*. Pentru a ilustra că această

[18] În sec. al XIX-lea şi XX, prenumele *Flóra* a apărut doar în unele opere literare maghiare (de exemplu la Jókai Mór şi la József Attila).

BDD-V696 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:48:46 UTC)

manieră de denominaţie apare şi în alte localităţi, am ales o familie din Micherechi, în care, la sfârşitul secolului trecut, mama are prenumele *Maria*, tata, *Tiberiu*, fetiţa, *Marta Lidia* şi băiatul, *Petru Tiberiu*. Prenumele băiatului sunt bine cunoscute, apar frecvent în această localitate, dar *Marta* şi *Lidia* sunt prenume neobişnuite aici. Într-o altă familie mixtă (româno-maghiară), mama are prenumele *Ana*, tata, *András*, fetiţa, *Enikő*, băiatul, *András* şi nepoţica, *Ramona*.

Globalizare

Datorită procesului globalizării, răspândit în secolulul al XXI-lea, alegerea prenumelor se face din toate părţile mapamondului: *Bonita, Samanta, Tifany, Giovanni, Raul, Ronaldo*. Împletirea tradiţiei cu exprimarea voinţei părinţilor, fenomen care se concretizează prin a acorda copilului un prenume dublu, pare a reflecta o tranziţie între trecut şi prezent, între tradiţie şi modern: *Maria Jenifer, Zinadia Maria, Hana Florica, Kitti Ana, Ioan Norbert, David Gheorghe, Mihai Adrian* (vezi Borbély 2011).

În concluzie, variabilitatea prenumelor la românii băştinaşi din Ungaria reflectă istoria comunităţii, schimbările sociale, contactele cu alte popoare, credinţa profundă, respectarea înaintaşilor şi, nu în ultimul rând, influenţa administraţiei civile ungare şi a globalizării.

ANEXE

1.

Frecvenţa numelui *Gheorghe* (var. reg. *D'ord'e*) în Chitighaz a determinat ca bărbaţii din această localitate să fie identificaţi prin acest prenume. Un subiect din Chitighaz (bărbat, n. în 1961, 8 cl.) ne-a povestit că un cunoscut de-al lui, fiind originar dintr-o altă localitate, l-a întrebat cum se numeşte un bărbat chitighăzean, dar imediat a şi adăugat: „Nu-mi spune, ştʼiu! D'ord'e, că la voi ie aşę: dacă ajunj în sat, şi ńişt'e uǫmiń sapă pă hotar, şi strîj: *D'ord'e!*, dîntră cinci patru îş ariďică capu”.

2.

BDD-V696 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:48:46 UTC)

Texte de pe monumente funerare din cimitirele ortodoxe române din Ungaria

***Cenadul Unguresc*:**

DURERE MARE
AICI SE ODIHNEŞTE RĂPOSATUL
ÎN D-NUL
AUREL BODIRCA
ABSOLVENT TEOLOG
NĂSCUT ÎN ANUL 1920 A
RĂPOSAT ÎN AN 1948 IUN. 4.
ÎL DEPLÎNG PĂRINŢII
TATA TODOR MAMA IELA
FRAŢII DUŞAN DINCA
ŞI TOATE NEAMURILE
FIIEI ŢĂRÎNA UŞOARĂ
ŞI MEMORIA BINECUVÎNTATĂ

Chitighaz:

AICI ODIHNESC
PETRU SANTĂU
1922–1980
ŞI SOŢIA
FLORICA SANTĂU
NĂSC. CRIŞAN
1926–2008
ODIHNIŢI ÎN PACE

Micherechi:

Ardelean Rafila Radici
1931–
Ardelean Vasile
1928–1988
Fie-le ţărîna uşoară!

3.

În „Protocolul botezaţilor al S. Biserici rom. gr.-or din comuna Chitighaz” următoarele date sunt înregistrate la botezul unui nou-

BDD-V696 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:48:46 UTC)

născut/unei nou-născute: anul, luna şi ziua naşterii, botezării (de ex.: *1921 Noiembrie 4/17 6/19*); numele, genul botezatului (de ex.: *Gheorghe, bărbat; Floarea femeie*); legiuit ori nelegiuit (de ex.: *Leguit; Neleguit*); numele şi cognumele, starea părinţilor botezatului (de ex.: *Michail Drăgan şi Susana Cighir ziuaşi;Ilie Dragoş şi Sofia Stegean economi*); religiunea (de ex.: *Rom. gr. or.; Română ortodoxă*), locuinţa şi numărul casei (de ex.: *Chitighaz, ad, 713; Chitighaz 95.*); numele şi starea naşului (de ex.: *Michail Nicula din Chitighaz; Juliana (:Giula:) Ungureanu văd. lui Demetrie Nicula din Chitighaz*); numele, cognumele, oficiul preotului botezător (de ex.: *În absenţa parohului Joan J. Ardelean: Vasiliu Beleş paroh; Vasiliu Beleş paroh*); observări.

BIBLIOGRAFIE

Ardelean 1895/1986 = Iosif-Ioan Ardelean, *Monografia comunei Chitichaz*, Arad (1895); reeditată la Békéscsaba (1986).

Berényi 1995 = Berényi Maria (editor), *Bătania. Pagini istorico-culturale*, Budapesta, Publicaţie a Institutului de Cercetări al Românilor din Ungaria.

Borbély 1990 = Borbély Ana, *Cercetări asupra graiurilor româneşti din Ungaria*, Budapest, Tankönyvkiadó.

Borbély 1993 = Borbély Ana, *Supranume din Chitighaz*, în Hocopán Sándor, Nagyné Martin Emília (editori), *Din tradiţiile populare ale românilor din Ungaria/A magyarországi románok néprajza 8*, Salgótarján, A Magyar Néprajzi Társaság kiadványa, Mikszáth Kiadó, p. 50–85.

Borbély 1995 = Borbély Ana, *Limba română din Bătania*, în Maria Berényi (editor), *Bătania. Pagini istorico-culturale*, Budapesta, Publicaţie a Institutului de Cercetări al Românilor din Ungaria, p. 131–165.

Borbély 2000 = Borbély Ana, *Am vrea să ne păstrăm limba noastră pînă ce put'em...*– Anchetă lingvistică în Cenadul Unguresc, în *Calendarul Românesc*, Giula, Publicaţia Editurii NOI, p. 45–49.

Borbély 2003 = Borbély Ana, *Biserica şi menţinerea limbii minoritare*, în: Emilia Martin (red.), *Din tradiţiile populare ale românilor din Ungaria/A magyarországi románok néprajza 14*, Budapest, A Magyar Néprajzi Társaság kiadványa, p. 81–111.

Borbély 2011 = Borbély Ana, *Variabilitate şi schimbare: tendinţe în alegerea numelor de botez la românii din Ungaria în secolele al XVIII–al XX–lea*, în Maria Marin, Daniela Răuţu (red.) *Studii de dialectologie, istoria limbii şi onomastică. Omagiu domnului Teofil Teaha*, Bucureşti, Editura Academiei Române, p. 69–80.

Csobai 1995 = Csobai Elena, *Comuna Bătania: Aspecte istorico-culturale*, în Maria Berényi (editor), *Bătania. Pagini istorico-culturale*, Budapesta, Publicaţie a Institutului de Cercetări al Românilor din Ungaria, p. 4–27.

BDD-V696 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:48:46 UTC)

Goicu 2001 = Viorica Goicu, *Onomastică românească*, Timişoara, Editura Augusta.
Hatvany 2000 = Hatvany Csaba, *Temetőnyilvántartó 1.0.* CD-ROM, 2000.
Ichim 2011 = Ofelia Ichim, *A Research Project about the Romanian Immigrants in Turin (Italy)*, în „Philologica Jassyensia", VII/1, 13, p. 159–163.
Marin, Mărgărit 2005 = Maria Marin, Iulia Mărgărit, *Graiurile româneşti din Ungaria. Studiu lingvistic, Texte dialectale, glosar*, Bucureşti, Editura Academiei Române.
Mocan 1995 = Gyöngyi Mocan, *Numele de botez la românii din Chitighaz*, în Maria Berényi (editor), *Comunicările celui de al IV-lea Simpozion al cercetătorilor români din Ungaria*, Giula, 26–27 noiembrie 1994, Giula, Publicaţie a Institutului de Cercetări al Românilor din Ungaria, p. 89–101.
Nevaci 2011 = Manuela Nevaci, *Graiul aromânilor fărşeroţi din Dobrogea*, Bucureşti, Editura Universitară.
Olariu 2010 = Florin–Teodor Olariu, *Românii din Torino – comportament şi atitudini (socio)lingvistice în mediu aloglot*, în „Philologica Jassyensia", VI/2, 12, p. 219–229.
Teaha 1961 = Teofil Teaha, *Graiul din Valea Crişului Negru*, Bucureşti, Editura Academiei.
Zăbavă 2009 = Elena–Camelia Zăbavă, *Onomastica românească sub influenţa modei lingvistice europene*, în Luminiţa Botoşineanu, Elena Danila, Cecilia Holban, Ofelia Ichim (editori), *Distorsionări în comunicarea lingvistică, literară şi etnofolclorică românească şi contextul european*, Iaşi, Editura Alfa, p. 393–400.

HISTORICAL, SOCIAL AND IDENTITY ASPECTS IN THE SELECTION OF FIRST NAME OF ROMANIANS LIVING IN HUNGARY
(*Abstract*)

The article deals with the selection and – oral and written – use of the first names in the indigenous Romanian minority group in Hungary. This phenomenon is influenced by several social and historical factors, such as the influence of the Romanian Orthodox Church (the frequency of first names from the Bible, or the first names of saints, e.g. *Maria*, *Gheorghe*), the contact with Romanians living in Crişana, Transylvania, Banat regions (the incidence of Latin names, e.g. *Emilia*, *Aurel*), and the contact with Serbian ethnic group (in two settlements, e.g. *Milca*, *Uroş*). The frequency of such names like *Floarea ('flower')* reflects the positive attitude of the minority group towards the beautiful nature. The written forms of personal names are mostly in Hungarian (exceptions are, for example, the names in the text on funeral stones in Romanian cemeteries, or the registers of Romanian

BDD-V696 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:48:46 UTC)

Orthodox Church). The magyarized names appear in official documents of the members of the community (in passports, and in other identification documents). The magyarization of Romanian names resulted in Hungarian variants of Romanian first names, for example *Floarea* has become *Virág*, and *Vasile* has become *László*. Following the Hungarian policy, the Romanian identity of the members of the Romanian minority community was deleted from the official documents. In our century the new tendencies in the selection of first name are influenced by the modern, foreign names as an effect of the globalization (e.g. *Samanta*, *Kevin*).

CUVINTE-CHEIE: *prenume, variabilitate, factori istorico-sociali, identitate, contacte lingvistice, bilingvism, biserica, români din Ungaria.*

KEYWORDS: *first name, variability, historical and social factors, identity, languages in contact, bilingualism, Church, Romanians in Hungary*.

Institutul de Cercetări Lingvistice – Academia Ungară de Ştiinţe, Budapesta
MTA Nyelvtudományi Intézet, H-1068 Budapest, Benczúr utca 33.
borbely.anna@nytud.mta.hu

BDD-V696 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:48:46 UTC)